

ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА І ПРИКЛАДНА МЕХАНІКА. ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

© Кузьо І. В., 2016

Подано історію та коротку хронологію розвитку механічного відділу (факультету), згодом Інституту інженерної механіки та транспорту Львівської політехніки. Виокремлено основні етапи створення спеціалізованої Вченої ради та кількісно і якісно охарактеризовано її діяльність за 20 років.

Ключові слова: наука, Національний університет “Львівська політехніка”, Інститут інженерної механіки та транспорту, дисертація.

The history and a brief chronology of the development of the mechanical Department (faculty) and subsequently the Institute of engineering mechanics and transport in Lviv Polytechnic National University is enjoyed. The basic stages of creation of the Dissertation Council are present.

Key words: science, Lviv Polytechnic National University, Institute of Engineering Mechanics and Transport, dissertation.

Національний університет “Львівська політехніка” – один з найдавніших технічних навчальних закладів у Європі та перший в Україні – у 2016 р. відзначає своє 200-річчя від дня заснування [1, 2].

8 березня 1816 р. австрійський цісар Франц Йосиф I схвальною резолюцією “поблагословив на добру славу” створення у Львові реальної школи з технічним і економічним спрямуванням. Фактично ця школа стала основою для створення у Галичині Вищої технічної школи.

Механіка, одна з древніх технічних наук, тісно пов’язана з практичною діяльністю людей, з перших днів була представлена і в Реальній школі, а з 1844 р. – вже і у новоствореній Технічній Академії у Львові, де на технічному відділі однією з перших відкрили кафедру механіки.

У 1874 р. започатковано відділ будови машин, який згодом перетворився на один з найбільших відділів (факультетів) під назвою “механічний”. У 30-ті роки минулого сторіччя механічний відділ став найбільшим у Львівській політехніці.

У 1939 р. механічний відділ у своєму складі налічував три підрозділи (відділення):

1) відділення машин, до складу якого входили групи: конструкційна, авіаційна, залізнична, технологічна і рухова;

2) електротехнічне відділення об’єднувало дві групи потужних двигунів і слабих (мало-потужних) двигунів з двома секціями – радіотехнічною та телетехнічною;

3) нафтове відділення [3].

До 1920 р. на механічному відділі було і гірниче відділення, яке ліквідували після відкриття у 1919 р. Гірничої академії у Кракові.

На механічному відділі працювало 19 кафедр.

Реорганізації, які відбувались у структурі вже перейменованого в 1939 р. політехнічного інституту під впливом вимог часу і відповідних змін у суспільно-політичному житті краю, привели до того, що у 1939–1941 рр. з механічного виділився електротехнічний факультет, а механічний перейменували на енергомашинобудівний, який у 1944 р. розділили на енергомашинобудівний і механічний.

У 1947 р. ці два факультети знову об’єднують в один механічний факультет. Постійне збільшення механічних спеціальностей дало поштовх створенню у 1962 р. на базі механічного двох факультетів: механіко-машинобудівного (ММФ) та механіко-технологічного (МТФ). В 1996 р. ММФ отримав назву факультету машинобудування і автомобільного транспорту (ФМАТ).

Внаслідок структурної реорганізації у 2001 р. у Львівській політехніці створено 12 навчально-наукових інститутів, зокрема на базі двох механічних факультетів створено Інститут інженерної

механіки та транспорту (ПМТ), до складу якого увійшло вісім випускових і три загальноінженерні кафедри: теоретичної механіки, деталей машин і опору матеріалів. У 2008 р. кафедру опору матеріалів передали до складу Інституту будівництва та інженерії довкілля.

У 2009 р. кафедру теоретичної механіки об'єднали з кафедрою автоматизації та комплексної механізації машинобудування. І у 2016 р. до складу ПМТ входили вісім випускових кафедр: технології машинобудування (ТМБ); автомобілебудування (АБ); експлуатації та ремонту автомобільної техніки (ЕРАТ); зварювального виробництва, діагностики та відновлення металоконструкцій (ЗВДВ); транспортних технологій (ТТ); прикладного матеріалознавства та обробки матеріалів (ПМОМ); механіки та автоматизації машинобудування (МAM); проектування та експлуатації машин (ПЕМ) й загальноінженерна кафедра технічної механіки та динаміки машин (ТМДМ).

Професорсько-викладацький склад інституту налічує 138 осіб, з них 20 – доктори наук, 79 – кандидати наук, доценти.

В ПМТ навчається майже 1800 студентів. Щороку до 300 випускників отримують дипломи спеціаліста і магістра з 15 спеціальностей. Загалом за повоєнний період, починаючи з 1945 р. до 2015 р. підготовлено 32788 фахівців механічних спеціальностей, зокрема 19285 – стаціонарної форми, 5656 – вечірньої форми і 6798 – заочної форми навчання. Від 1998 р. підготовлено 1049 магістрів з 15 спеціальностей.

Для підготовки фахівців вищої кваліфікації (кандидатів наук) 10.12.1986 р. було відкрито спеціалізовану Вчену раду 01.02.06 (голова ради – проф. М. С. Комаров) із захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук за спеціальністю “Динаміка та міцність машин”. До того захисти кандидатських дисертацій проводились на об'єднаному засіданні вчених рад ММФ і МТФ, а докторських дисертацій з усіх спеціальностей – на засіданні Вченої ради політехнічного інституту, на якій у 1970 р. захистив докторську дисертацію механічного профілю з машинознавства і динаміки машин майбутній проректор з наукової роботи С. Г. Калінін.

24 грудня 1990 р. було затверджено нову спеціалізовану Вчену раду (СВР) К068.36.05 під головуванням проф. С. Г. Калініна із захисту кандидатських спеціальностей вже з двох спеціальностей – 01.02.06 “Динаміка і міцність машин” та 05.02.02 “Машинознавство”. Секретарем ради призначено канд. техн. наук, доц. Є. М. Гарасюка.

Намагання поліпшити якість і розширити кількість спеціальностей сприяли відкриттю у листопаді 1994 р. СВР Д04.06.04 із захисту за згаданими вище спеціальностями вже кандидатських і докторських дисертацій (голова – д-р техн. наук, проф. С. Г. Калінін, секретар – канд. техн. наук, проф. В. Т. Павлище). І одразу ж раду відправили на перереєстрацію, яку в цей період проходили всі спеціалізовані ради.

Перший захист докторської дисертації механічного профілю відбувся 27 грудня 1995 р. за спеціальністю 05.02.02 “Машинознавство” (І. В. Кузьо). На цій раді (каденція до грудня 1997 р.) була захищена ще одна кандидатська дисертація (І. М. Масляк, 1996 р.) – спец. 05.02.02 “Машинознавство” та три докторські дисертації (Є. В. Харченко, 1997 р., – спец. 05.02.09 “Динаміка та міцність машин”, П. М. Гащук, 1997 р., – спец. 05.02.02, Є. Ярошевич (Польща) 1999 р. спец. 05.02.09).

З 1997 р. СВР поповнилась ще однією спеціальністю 05.02.08 “Технологія машинобудування” (Наказ ВАК України № 14-08/09 від 20.11.1997 р.). Раді присвоєно № Д 35.052.06, який зберігся дотепер. Голова ради – д-р техн. наук, проф. С. Г. Калінін, вчений секретар – д-р техн. наук, доц. Є. В. Харченко.

У 1999 р. на новоствореній за тим самим номером СВР Д35.052.06 (наказ № 498 від 14.12.1999 р., Голова – д-р техн. наук І. В. Кузьо, вчений секретар – д-р техн. наук Є. Ю. Форнальчик) відкрито ще одну спеціальність 05.22.02 “Автомобілі і трактори”.

У 2003 р. повноваження ради було продовжено до 2006 р. У березні 2006 р. після чергового продовження повноважень ради її вченим секретарем став канд. техн. наук, доц. Ю. П. Шоловій. У 2009 р. спеціальність 05.02.02 “Автомобілі і трактори” припинила діяти у раді. Згодом була відкрита окрема СВР з цієї спеціальності із захисту кандидатських дисертацій. Водночас СВР Д35.052.06 успішно продовжувала свої повноваження у 2010, 2013, 2016 рр. і закінчується термін її діяльності у 2019 р.

За час діяльності спеціалізованої Вченої ради захищено 110 дисертацій, з них 89 кандидатських та 21 докторська (табл. 1).

Найбільше захистів відбувалось зі спеціальностей 05.02.02 і 05.02.09. Порівняно мало захистів зі спеціальності 05.22.02 внаслідок невеликого періоду її розгляду в раді. Немало захистів кандидатських дисертацій з цієї спеціальності з 2010 р. відбувається на окремій СВР. Характеристику та якість діяльності СВР Д 35.052.06 відображено в табл. 2 і табл. 3.

Таблиця 1

**Захисти докторських та кандидатських дисертацій
у спеціалізованих Вчених радах Д 04.06.04. (1995–1997 рр.)
Д 35.052.06 (1998–2016 рр.)**

Роки	Спеціальності				Разом за роками	Разом за каденцію	Каденція, голова ради, вчен. секретар
	05.02.02	05.02.08	05.02.09	05.22.02			
1995	1/0	–	0/0	–	1/0	1995–1997	I каденція Калінін С. Г., Павлице В. Т.
1996	0/1	–	0/0	–	0/1		
1997	1/0	–	1/0	–	2/0		
1998	0/0	2/1	0/0	–	2/1	1998–1999	II каденція Калінін С. Г., Харченко Є. В.
1999	0/3	0/0	1/0	–	1/3		
2000	0/3	0/1	0/1	0/0	0/5	2000–2002	III каденція Кузьо І. В., Форнальчик Є. Ю.
2001	2/1	0/1	1/0	0/0	3/2		
2002	0/5	1/1	0/2	0/2	1/10		
2003	0/0	0/0	0/4	0/0	0/4	2003–2005	IV каденція Кузьо І. В., Форнальчик Є. Ю.
2004	1/1	0/2	1/0	0/2	2/5		
2005	0/3	0/1	1/0	1/1	2/5		
2006	0/0	0/0	0/0	0/0	0/0	2006–2008	V каденція Кузьо І. В., Шоловій Ю. П.
2007	0/2	0/1	0/3	0/1	0/7		
2008	0/0	0/0	0/4	0/1	0/5		
2009	0/0	0/0	0/0	–	0/0	2009–2012	VI каденція Кузьо І. В., Шоловій Ю. П.
2010	0/5	0/2	0/4	–	0/11		
2011	2/1	0/0	0/2	–	2/3		
2012	0/5	0/0	0/3	–	0/8		
2013	1/2	0/0	1/4	–	2/6	2013–2016	VII каденція Кузьо І. В., Шоловій Ю. П.
2014	0/2	0/0	1/4	–	1/6		
2015	0/2	1/1	0/1	–	1/4		
2016	0/3	1/0	0/0	–	1/3		
Σ	8/39	5/11	7/32	1/7	21/89	21/89	

докторські/кандидатські дисертації

Таблиця 2

**Хронологія захистів докторських дисертацій
у спеціалізованій Вченій раді Д 35.052.06 за період з 2000 р. до 2016 р.**

№ з/п	Здобувач	Спец-ть	Дата захисту	Науковий консультант	Місце роботи здобувача
1	Керницький І. С.	05.02.02	6.06.01	Харченко С. В.	НУ "ЛП"
2	Мартинців М. П.	05.02.02	03.10.2001	Лютий Є. М.	ЛНЛТУУ м. Львів
3	Сокіл Б. І.	05.02.09	19.12.2001	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
4	Пилипець М. І.	05.02.08	05.06.2002	Гевко Б. М.	ТНТУ ім. І. Пулюя м. Тернопіль
5	Вікович І. А.	05.02.09	07.04.2004	Дмитриченко М. Ф.	НУ "ЛП"
6	Кіндрацький Б. І.	05.02.02	20.05.2004	Сулим Г. Т.	НУ "ЛП"
7	Дем'янюк В. А.	05.22.02	19.05.2005	Крайник Л. В.	НУ "ЛП"
8	Ярошевич М. П.	05.02.09	22.06.2006	Блехман І. І.	НТУ м. Луцьк
9	Ланець О. С.	05.02.02	06.07.2011	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
10	Пасіка В. Р.	05.02.02	19.10.2011	Полюдов О. М.	Львів нац. академія друк.
11	Шифрін Б. М.	05.02.09	26.06.2013	Плахтінко М. П.	Кіровоградська льотна академія НАУ
12	Гевко І. Б.	05.02.02	27.06.2013	Рогатинський Р. М.	ТНТУ ім. І. Пулюя
13	Пукач П. Я.	05.02.09	16.10.2014	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
14	Васильків В. В.	05.02.08	09.12.2015	Пилипець М. І.	ТНТУ ім. І. Пулюя
15	Ступницький В. В.	05.02.08	20.01.2016	Грицай І. Є.	НУ "ЛП"

Таблиця 3

Хронологія захистів кандидатських дисертацій

№ з/п	Здобувач	Дата захисту	Науковий керівник	Місце роботи здобувача
1	2	3	4	5
<i>Спеціальність 05.02.02 "Машинознавство"</i>				
1	Шеремета Р. М.	29.03.2000	Харченко С. В.	НУ "ЛП"
2	Сороківський О. І.	29.03.2000	Малащенко В. О.	НУ "ЛП"
3	Гончарова О. Є.	19.04.2000	Балан С. О.	ОНПУ м. Одеса
4	Баранецька О. Р.	20.12.2000	Афтаназів І. С.	НУ "ЛП"
5	Дзюбик А. Р.	25.04.2001	Палаш В. М.	НУ "ЛП"
6	Зінько Р. В.	13.03.2002	Гащук П. М.	НУ "ЛП"
7	Васильєва О. Е.	15.05.2002	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
8	Матвій Б. Т.	19.06.2002	Малащенко В. О.	НУ "ЛП"
9	Боровець В. М.	19.06.2002	Гаврильченко О. В.	НУ "ЛП"
10	Ланець О. С.	25.09.2002	Гаврильченко О. В.	НУ "ЛП"
11	Лещук Р. Я.	18.02.2004	Гевко Б. М.	ТНТУ ім. І. Пулюя
12	Нагорняк Г. С.	22.06.2005	Рогатинський Р. М.	ТНТУ ім. І. Пулюя
13	Шпак Я. В.	22.06.2005	Гаврильченко О. В.	НУ "ЛП"
14	Палаш Р. В.	23.11.2005	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
15	Гурський В. М.	21.11.2007	Гаврильченко О. В.	НУ "ЛП"
16	Кравець І. Є.	12.12.2007	Малащенко В. О.	НУ "ЛП"
17	Малащенко В. В.	17.03.2010	Гащук П. М.	НУ "ЛП"

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5
18	Яцун В. В.	21.04.2010	Філімоніхін Г. Б.	Кіровоградський НТУ
19	Зубовецька Н. Т.	26.05.2010	Швабюк В. І.	Луцький НТУ
20	Валецький Б. П.	26.05.2010	Пальчевський Б. О.	Луцький НТУ
21	Предко Р. Я.	06.07.2011	Кіндрацький Б. І.	НУ "ЛП"
22	Похильчук І. О.	21.03.2012	Стрілець В. М.	НУВГП м. Рівне
23	Дзюбик Л. В.	18.04.2012	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
24	Пороховський Ю.	23.05.2012	Кіндрацький Б. І.	НУ "ЛП"
25	Шаповал О. М.	09.10.2012	Пальчевський Б. О.	Луцький НТУ
26	Проценко В. О.	10.10.2012	Настасенко В. О.	Кіровоградський НТУ
27	Івасечко Р. Р.	26.06.2013	Гевко Р. Б.	ТНТУ ім. І. Пулюя
28	Ланець О. В.	27.11.2013	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
29	Ніколайчук В. В.	10.09.2014	Малашенко В. О.	НУ "ЛП"
30	Стрілець О. Р.	16.10.2014	Малашенко В. О.	НУВГП м. Рівне
31	Клендій О. М.	01.04.2015	Гевко Р. Б.	ТНТУ ім. І. Пулюя
32	Строган О. І.	03.06.2015	Афтаназів І. С.	НУ "ЛП"
33	Віштак І. В.	20.01.2016	Савуляк В. І.	НТУ м. Вінниця
34	Полуян А. В.	26.02.2016	Пилипенко О. І.	НТУ м. Чернігів
35	Федик В. В.	26.02.2016	Малашенко В. О.	НУ "ЛП"
<i>Спеціальність 05.02.08 "Технологія машинобудування"</i>				
1	Юрчишин І. І.	22.06.2000	Гуліда Е. М.	НУ "ЛП"
2	Данильченко Л. М.	21.03.2001	Гевко Б. М.	ТНТУ ім. І. Пулюя
3	Кусий Я. М.	17.11.2002	Афтаназів І. С.	НУ "ЛП"
4	Клименко О. Д.	19.05.2004	Афтаназів І. С.	Луцький НТУ
5	Кирилів Я. Б.	06.10.2004	Афтаназів І. С.	НУ "ЛП"
6	Жаровський А. М.	23.11.2005	Гуліда Е. М.	Луцький НТУ
7	Стефанович Т. О.	21.11.2007	Стоцько З. А.	НУ "ЛП"
8	Білявський М. Л.	21.04.2010	Шахбазов Я. О.	УАД м. Львів
9	Гурей Т. А.	16.06.2010	Грицай І. Є.	НУ "ЛП"
10	Дмитерко П. Р.	03.06.2015	Гурей І. В.	НУ "ЛП"
<i>Спеціальність 05.02.09 "Динаміка та міцність машин"</i>				
1	Павленко П. В.	22.11.2000	Русинко К. М.	НУ "ЛП"
2	Топільницький В. Г.	15.05.2002	Стоцько З. А.	НУ "ЛП"
3	Левринець В. М.	04.12.2002	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
4	Колесник К. К.	01.10.2003	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
5	Дейнека Р. М.	01.10.2003	Пархоменко А. Л.	НУ "ЛП"
6	Дворянин І. В.	02.10.2003	Харченко Є. В.	ЛУБЖД м. Львів
7	Дівеєв Б. М.	02.10.2003	Вікович І. А.	НУ "ЛП"
8	Стрельбицький В. В.	14.02.2007	Зінковський А. П.	НТУ м. Хмельницький
9	Сліпчук А. М.	14.02.2007	Сокіл Б. І.	НУ "ЛП"
10	Яковенко М. Г.	13.12.2007	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
11	Білоус А. Б.	20.05.2008	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
12	Ковальчук Р. А.	20.05.2008	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
13	Семчук Л. В.	21.05.2008	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"

1	2	3	4	5
14	Сокіл М. Б.	29.10.2008	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
15	Ярошевич Т. С.	17.03.2010	Швабюк В. І.	Луцький НТУ
16	Ліщинська . І.	16.06.2010	Сокіл Б. І.	НУ "ЛП"
17	Назар І. І.	24.11.2010	Гащук П. М.	НУ "ЛП"
18	Житенко О. В.	24.11.2010	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
19	Коваленко О. В.	19.10.2011	Філімоніхін Є. Б.	НТУ м. Кіровоград
20	Черевко Ю. М.	20.10.2011	Вікович І. А.	АСВ м. Львів
21	Тимошук В. М.	21.03.2012	Ярошевич М. П.	Луцький НТУ
22	Хитряк О. І.	18.04.2012	Сокіл Б. І.	АСВ м. Львів
23	Підгайний Т. Ю.	09.10.2012	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
24	Корендій В. М.	27.11.2013	Кузьо І. В.	НУ "ЛП"
25	Іванівська О. В.	28.11.2013	Кислий О. О.	Укр. державний морський ун-т м. Керч
26	Невдаха А. Ю.	28.11.2013	Філімоніхін Є. Б.	НТУ м. Кіровоград
27	Ребот Д. П.	18.12.2013	Стоцько З. А.	НУ "ЛП"
28	Носов Ю. Є.	23.04.2014	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
29	Силивонюк А. В.	23.04.2014	Ярошевич М. П.	Луцький НТУ
30	Новіцький Ю. Я.	10.09.2014	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
31	Палюх В. М.	17.10.2014	Харченко Є. В.	НУ "ЛП"
32	Висоцька Х. А.	01.04.2015	Вікович І. А.	НУ "ЛП"
<i>Спеціальність 05.22.02 "Автомобілі і трактори"</i>				
1	Дунь С. В.	23.10.2002	Шапко В. Ф.	ТУ м. Кременчук
2	Коляса О. Л.	23.10.2002	Гудз Г. С.	НУ "ЛП"
3	Яворський Я. П.	19.05.2004	Вольченко О. І.	Автодорожній коледж м. Львів
4	Шапко С. В.	09.06.2004	Гутта О. Й.	ТУ м. Кременчук
5	Осташук М. М.	14.12.2005	Гудз Г. С.	НУ "ЛП"
6	Дубно М. В.	12.12.2007	Гащук П. М.	АСВ м. Львів
7	Грубель М. Г.	27.02.2008	Крайник Л. В.	АСВ м. Львів

Підсумовуючи діяльність СВР за 20-річний період з 1995 р., варто зазначити, що основна її робота спрямована на підвищення наукового рівня науково-педагогічних працівників рідної альма-матер – Львівської політехніки. Адже 13 докторських і 53 кандидатських дисертацій захистили представники Львівської політехніки, причому 22 роботи – жінки.

Як Львівська політехніка загалом, так і Інститут інженерної механіки та транспорту мають славні наукові традиції. У довоєнний період тут працювали відомі вчені-механіки: С. Банах, М. Губер, В. Бужинський та ін. У новітній історії розвиток інженерної механіки пов'язаний з іменами професорів Г. Савіна, М. Леонова, А. Рабиновича, М. Медвідя, М. Комарова, М. Шульги, С. Калініна, Р. Сіліна, П. Сеника, К. Русинка, Д. Мочернюка, В. Повідайла та ін. Особливого значення набули науково-дослідні лабораторії, сформувались потужні наукові школи, значно розширився і зміцнів зв'язок з промисловістю. Можливості та рівень підготовки фахівців-механіків, наукові традиції та результати, міжнародне визнання школи львівських механіків пройшли випробування часом і створюють добру основу для подальших здобутків у царині однієї з найдавніших наук – механіки.

1. Шлиха О. "200 років технічної освіти у Львові... // Освітній студентський тижневик "Аудиторія". – № 19 (2939). – 2016. – С. 10–11. 2. Бобало. Ю. Австрійська генеза Львівської політехніки // Галиція. – Львів, 2016. – № 005. – С. 15–25. 3. Boberski J., Brzozowski S. M., Dyba K., Poplawski Z., Schroeder J., Szewalski R., Wegierski J. Politechnika Lwowska 1844–1945. – Wrocław: Wyd. Politechniki Wrocławskiej, 1993. – 577 s.